

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

В И С Н О В О К

щодо проектів законів про внесення змін до деяких законів України
щодо вдосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів,
підвищення відповідальності третейських суддів
з метою відновлення довіри до третейського розгляду
(реєстр. № 3411 від 29 квітня 2020 року, реєстр. № 3045-1
від 26 лютого 2020 року, реєстр. № 3460 від 12 травня 2020 року)

За дорученнями Голови Верховної Ради України від 27 лютого 2020 року, від 30 квітня 2020 року, від 13 травня 2020 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 04 листопада 2020 року (протокол № 38) проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів з метою відновлення довіри до третейського розгляду (реєстр. № 3411 від 29 квітня 2020 року), поданий Кабінетом Міністрів України (далі – Законопроект 3411), та альтернативні проекти законів про внесення змін до деяких законів України (щодо вдосконалення порядку діяльності третейських судів та підвищення відповідальності третейських суддів з метою відновлення довіри до третейського розгляду) (реєстр. № 3045-1 від 26 лютого 2020 року), поданий народними депутатами України Кулінічем О.І., Вельможним С.А. та іншими (далі – Законопроект 3045-1), а також про внесення змін до Закону України «Про третейські суди» щодо приведення норм Закону до вимог міжнародних правил арбітражу та чинного законодавства, підвищення прозорості діяльності третейських судів, розширення їх використання юридичними та фізичними особами (реєстр. № 3460 від 12 травня 2020 року), поданий народним депутатом України Дирдіним М.Є. (далі – Законопроект 3460).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект 3411 розроблено з метою удосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів шляхом посилення вимог до організацій, при яких можуть діяти постійно діючі третейські суди, та розширення повноважень органів третейського самоврядування з метою ефективного здійснення третейського розгляду.

У Законопроекті 3411 пропонується внести зміни до положень Закону України «Про третейські суди» та Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», якими

передбачити: зміну порядку державної реєстрації третейських судів, зокрема, визначення Міністерства юстиції України єдиним суб'єктом державної реєстрації постійно діючих третейських судів; посилення вимог щодо організацій, при яких можуть утворюватися постійно діючі третейські суди; розширення повноважень Третейської палати України; розширення підвідомчості справ, які можуть розглядати третейські суди шляхом надання права розглядати спори у справах щодо нерухомого майна, а також уточнення компетенції третейського суду в частині розгляду справ у спорах щодо захисту прав споживачів (положення наберуть чинності через три роки з дня набрання чинності цим Законом). Крім того, розділом II «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону передбачено здійснення перереєстрації постійно діючих третейських судів відповідно до нових вимог Закону України «Про третейські суди».

Згідно з пояснювальною запискою метою Законопроекту 3045-1 є створення законодавчого підґрунтя для покращення якості третейського розгляду в Україні, наближення його до світових стандартів судочинства, посилення відповідальності третейських суддів за порушення прав учасників третейського розгляду, та як наслідок – відновлення довіри до третейського розгляду.

Так, Законопроектом 3045-1 пропонується виключити з підвідомчості третейських судів спори, які виникають за участі суб'єктів господарювання державного сектору економіки, спори що виникають при виконанні договорів закупівлі товарів для гарантованого забезпечення потреб оборони, спори, які процесуальним законом віднесено до юрисдикції Вишого суду з питань інтелектуальної власності. Також у Законопроекті 3045-1 пропонується посилити законодавчі вимоги до компетенції та морально-етичних якостей осіб, що виконують функції суддів третейського суду; встановити заборону на здійснення діяльності третейського судді особам, яких було звільнено з посад або позбавлено права зайняття професійною – судді, слідчого, прокурора, державного службовця, адвоката, нотаріуса, експерта, оцінювача, арбітражного керуючого – протягом трьох років з моменту прийняття відповідного рішення; запропоновано конкретизацію підстав для відводу третейського судді; законодавчо визначити механізм дисциплінарної відповідальності суддів постійно діючих третейських судів; а також імплементувати інститут врегулювання спору за участі судді, який наразі вже активно застосовується в господарському та цивільному судочинстві, та має позитивні оцінки експертів тощо.

Згідно з пояснювальною запискою метою Законопроекту 3460 є приведення норм Закону України «Про третейські суди» до вимог міжнародних правил арбітражу, які наведені у пункті 3.2 Рішення Конституційного суду України від 10 січня 2008 року №1-рп/2008, а саме: Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж від 21 квітня 1961 року, Типового закону та Арбітражного регламенту Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) від 15 червня 1976 року), Директив та Рекомендаціях ЄС щодо альтернативного розгляду спорів (зміни до статей 6, 30, 51, 56); підвищення

прозорості діяльності третейських судів, надання юридичним та фізичним особам можливості отримати основу інформацію про третейські суди у відкритому доступі в Інтернеті для можливості обрання для розгляду спору конкретного третейського суду та суддів з усіх зареєстрованих третейських судів (зміни до статей 8, 9); сприяння у роботі організацій, що об'єднують третейських суддів, які створені за чинним законодавством (зміни до статей 58, 59).

Розглядаючи законопроекти, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Відповідно до приписів Основного Закону України в Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (статті 8).

Положеннями Конституції України передбачено, що питання судоустрою та судочинства визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Інститут законодавства Верховної Ради України, опрацювавши положення Законопроекту 3460 та підтримуючи внесення змін до Закону України «Про третейські суди» щодо порядку утворення та діяльності третейських судів, висловив ряд зауважень та пропозицій до законопроекту.

За підсумками розгляду Законопроекту 3460 Комітет з питань бюджету прийняв рішення, що він не матиме впливу на показники бюджету. У разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності у термін, визначений автором законопроекту.

Офіс Генерального прокурора, опрацювавши положення Законопроекту 3460, висловив до нього ряд зауважень, зокрема щодо віднесення до юрисдикції третейських судів справ у спорах про захист прав споживачів, у тому числі послуг банку, кредитної спілки, та щодо обмеження права на оскарження ухвал компетентного суду про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду.

Міністерство юстиції України, розглянувши Законопроект 3045-1, висловило ряд зауважень до нього та зазначило, що запропоновані законопроектом зміни не підтримуються.

Інститут законодавства Верховної Ради України, опрацювавши Законопроект 3045-1 та підтримуючи в цілому ідею внесення змін до нормативно-правових актів щодо порядку утворення та діяльності третейських судів, висловив ряд зауважень до законопроекту. Зокрема, Інститут законодавства звернув увагу, що доцільно привести законодавство про третейські суди у відповідність з процесуальними кодексами, які були прийняті у нових редакціях у 2017 році, а саме: уніфікувати термінологію, впровадити застосування нових інформаційних технологій, нових процесуальних процедур тощо.

Асоціація українських банків висловила ряд зауважень до Законопроекту 3045-1.

Незалежна асоціація банків України, опрацювавши Законопроект 3045-1, висловила категоричну незгоду з положеннями законопроекту, які, на їх думку, обмежують діяльність третейських судів в Україні та негативно впливають на захист інтересів сторін через механізм розгляду спорів третейськими судами.

За підсумками розгляду Законопроекту 3045-1 Комітет з питань бюджету прийняв рішення, що він не матиме впливу на показники бюджету. У разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності у термін, визначений автором законопроекту.

Головне науково-експерте управління Апарату Верховної Ради України, проаналізувавши Законопроект 3045-1 та Законопроект 3460, висловило ряд зауважень до них, а також звернуло увагу на те, що їх положення збігаються за предметом регулювання з відповідними положеннями Законопроекту 3411.

Асоціація українських банків, опрацювавши положення Законопроекту 3411, зазначила, що законопроект не враховує особливості третейського розгляду спорів та статусу третейського судді, на які звертав увагу Конституційний Суд України у Рішенні від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008, та висловила ряд зауважень до нього.

Третейська палата України, розглянувши Законопроект 3411, також висловила свої зауваження та пропозиції до законопроекту.

Нотаріальна палата України, розглянувши Законопроект 3411, висловила ряд зауважень і пропозицій до нього, зокрема закликала зупинити надання третейським судам повноважень розгляду справ у спорах щодо нерухомого майна, включаючи земельні ділянки, оскільки це, на думку членів Нотаріальної палати України, відкриє нові схеми для шахрайства та рейдерства.

Офіс Генерального прокурора, опрацювавши Законопроект 3411, в цілому погоджуючись з низкою пропозицій законопроекту щодо удосконалення порядку утворення та реєстрації третейських судів, а також діяльності їх органів самоврядування, висловив ряд зауважень, зокрема в частині норм, якими пропонується розширити коло підвідомчих третейським судам справ.

За підсумками розгляду Комітет з питань бюджету прийняв рішення, що Законопроект 3411 не матиме впливу на показники бюджету. У разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності у термін, визначений автором законопроекту.

Головне науково-експерте управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) у своєму висновку до Законопроекту 3411 висловило ряд зауважень. Зокрема, ГНЕУ зазначило, що оскільки Третейська палата України наділяється статусом юридичної особи (частина третя статті 59 Закону), то у цій статті варто визначити її організаційно-правову форму. Крім того, ГНЕУ звертає увагу, що положення пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення», згідно з якими Третейська палата України набуває повноважень з дня її державної реєстрації (вочевидь як юридичної особи) виглядають зайвими, оскільки зазначене як загальне правило вже передбачено у частині четвертій статті 87 Цивільного кодексу України; а також на те, що окремі положення

проекту не мають завершеного механізму регулювання відповідних відносин. Зокрема, це стосується функціонування порталу про третейські суди та третейський розгляд (пункт 2 частини другої статті 59 Закону), оскільки залишається незрозумілим як саме він має функціонувати.

В ході опрацювання законопроектів 3411, 3045-1, 3460 члени Комітету дійшли висновку, що Законопроект 3411 має більш комплексний підхід до врегулювання питань діяльності третейських судів в Україні, у зв'язку з чим його доцільно рекомендувати парламенту для прийняття за основу.

Однак, з метою узгодження запропонованим Законопроектом 3411 змін щодо підстав оскарження рішення третейського суду, які вносяться до статті 51 Закону України «Про третейські суди», необхідно внести відповідні зміни в статті 454, 458 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), статті 346, 350 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), а саме: в частині першій статті 454, у пункті 5 частини другої статті 458 ЦПК України після слів «участі у справі» доповнити словами та символами «або осіб, які не є сторонами третейської угоди (третейського застереження)»; у частинах першій і другій статті 346, у пункті 5 частини другої статті 350 ГПК України після слів «участі у справі» доповнити словами та символами «або осіб, які не є сторонами третейської угоди (третейського застереження)».

Крім того, задля більш повного та належного врегулювання діяльності третейських судів вбачається за необхідне врахувати слушні пропозиції Законопроекту 3045-1 та внести до Закону України «Про третейські суди» такі зміни: частину першу статті 6 доповнити новими підставами, при яких справа не підвідомча третейському суду; частину другу статті 18 доповнити новими підставами, при яких особа не може бути третейським суддею; статтю 21 викласти в новій редакції, доповнивши новими підставами припинення повноважень третейського судді; статтю 33 доповнити новими частинами, в яких передбачити можливість третейського судді вживати заходи до примирення учасників третейського розгляду.

У зв'язку із зазначеним виникає необхідність вийти за межі вимог статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

На підставі викладеного вище, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів з метою відновлення довіри до третейського розгляду (реєстр. № 3411 від 29 квітня 2020 року), поданий Кабінетом Міністрів України, за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу, у зв'язку з чим Законопроект 3045-1 та Законопроект 3460 відхилити.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду даного Законопроекту, відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті Законопроекту, інших

структурних частин Законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання Законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини та альтернативного розв'язання спорів Бабія Р.В.

Голова Комітету

А.Є. КОСТІН

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Костін Андрій Євгенович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B0400000053E22E00CC878200
Дійсний до: 16.03.2022 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-26/03-2020/211298 від 16.11.2020

257921